

Koncepce krátkodobého a dlouhodobého rozvoje Muzea paměti XX. století, z.ú.

Muzeum paměti XX. století, z.ú. (dále „Muzeum“) je instituce zřízena na základě usnesení Zastupitelstva hlavního města Prahy č. 9/9 z 19. září 2019. Účel a předmět činnosti zapsaného ústavu Muzea je definován v člancích 4 a 5 zakládací listy. Účelem Muzea je podle Usnesení *„zachování historické paměti v souvislosti se vznikem, existencí a pádem totalitních režimů na území Československa“*, a dále pak také *„připomínat odpůrce a oběti totalitních režimů a přispět k pochopení modelů autoritativního vládnutí.“* Muzeum je deklarováno jako instituce paměťová, sbírkotvorná, vzdělávací a osvětová.

Všechny výše uvedené cíle musí Muzeum svou činností a každodenní aktivitou naplňovat. Musí být institucí dynamickou, přístupnou různorodým věkovým a sociálním skupinám, sledující a snažící se naplňovat moderní trendy. Z hlediska krátkodobých i dlouhodobých záměrů je důležitá spolupráce s odbornou i laickou veřejností. K tomuto účelu považuji za nutné rozvíjet webové projekty (včetně sociálních sítí a virtuálního muzea), stejně jako klasické a osvědčené expoziční přístupy.

Expozice

Muzeum se v krátkodobém horizontu soustředí na vytvoření stálé expozice v dočasném sídle Muzea v Domě pážat, reflektující důležité body historie českých a slovenských dějin, včetně důrazu na časový a místní kontext událostí. Záměrem hlavního města Prahy je výhledově přesunout Muzeum do prostor stadionu na Strahově. Doporučuji nicméně prioritně se zabývat expozicí v dočasném sídle Muzea, a až to bude aktuální vytvořit koncepci rozvoje instituce v nové lokaci.

U krátkodobých expozic budeme reflektovat aktuální události, stejně jako významné předěly a osobnosti politického, ekonomického, kulturního a sportovního života. Nelze také opomíjet unikátní skutečnost, že české dějiny byly tvořeny v participaci s národy a národnostmi žijícími na území dnešní ČR (resp. Prahy) – mám na mysli nejen Slováky, ale také Židy, Poláky, Němce, Rusíny, Ukrajince a Bělorusy ad. Stejně tak je nutné vnímat různorodé společenské a kulturní aspekty.

Pro vytváření expozice je důležité, aby Muzeum systematicky a koncepčně budovalo své sbírky. K tomuto účelu slouží nejen koncepce rozvoje sbírkotvorné činnosti, ale také existující poradní sbor ředitele. Muzejní sbírka bude zaměřena na dějiny Prahy v kontextu českých a československých dějin 20. století. Vytváření sbírkového fondu by mělo probíhat několika

možnými způsoby. Jednak vlastním sběrem předmětů, včetně sběru záchranného, jednak pomocí darů, nebo získáváním pozůstalostí zajímavých osobností, apod. Tyto předměty a dokumenty budou rovněž cíleně vyhledávané kurátory sbírky Muzea. Další možností, kterou bych rád využil při vytváření muzejní sbírky, jsou nákupy. Nákup z vlastních muzejních zdrojů předpokládá jednak vytvoření finančních prostředků určených pro nákupy sbírek, jednak vytvoření vhodného mechanismu stanovování priorit takových nákupů. Tyto možné nákupy a rovněž sbírkotvorná strategie bude řešena ve spolupráci s Poradním sborem pro sbírkotvornou činnost.

Pro budoucí správu i všestranné zhodnocování vytvářeného sbírkového fondu je zapotřebí sledovat další základní linii, kterou je soustředění sbírkového fondu do moderního depozitáře, vhodného k uložení muzejních sbírkových fondů.

V dlouhodobém horizontu by bylo možné uvažovat o dalších místech expozic Muzea; zde však vždy za dohody se stávajícím uživatelem prostor. Lze tak přemýšlet o možnosti malé expozice např. v objektu bývalého vojenského vězení na Hradčanech (tzv. Domeček, dnes v držení ministerstva vnitra ČR). Takových míst paměti je na území hlavního města Prahy samozřejmě více.

Věřím, že v dlouhodobém výhledu budova Domu pážat umožní vytvářet takové programy, které povedou širší veřejnost k návštěvě výstav, konferenčních prostor, prostor knihovny a studovny, pietního místa. To vše by mělo být moderním, ale přitom vhodným způsobem zastoupeno v sídle instituce. Pokládám za důležité, aby jakékoliv dlouhodobé koncepční materiály Muzea byly diskutovány nejen se členy Správní rady, ale také se členy Kolegia, případně širší odbornou veřejností.

Spolupráce s dalšími institucemi

Muzeum musí rozvíjet spolupráci s domácími a zahraničními partnery. Je to důležité také proto, že Muzeum chce své partnerské instituce širěji představovat, např. prezentací jejich výstavních projektů. Důležitým partnerem z hlediska mezinárodní spolupráce je Platforma evropské paměti a svědomí. Muzeum chce být jejím aktivním členem. Nabízí se zde možnost rozvíjet dvoustranné (či vícestranné) kontakty a projekty s významnými obdobnými muzejními a paměťovými institucemi. Muzeum nesmí být izolované. Musí získat pevné místo svou aktivitou a schopností nalézat partnery v minimálně evropském měřítku.

K zabezpečení vlastních akcí je také důležité etablovat Muzeum v systému tradičních již zavedených institucí v ČR, navázat širší spolupráci s Českým rozhlasem, Českou televizí,

Národním filmovým archivem, Asociací muzeí a galerií ČR, dalšími muzei, archivy a občanskými sdruženími v ČR a SR apod. Nesmí zapomínat na organizace, které Muzeum podpořily v tzv. srpnové deklaraci.

Vzdělávací instituce

Aktivity Muzea zaměřené na školy a vzdělávací instituce musí být stratifikovány podle věku a úrovně předpokládaných znalostí. Je možné pořádat komentované prohlídky, semináře, diskuse. Za důležité považují, aby se dospělo do stavu, kdy expozice nebo program Muzea povedou studenty, návštěvníky nebo diváky k přemýšlení o prezentovaných skutečnostech.

Vytváření didaktických pomůcek (včetně dokumentárních filmů), ambice vtáhnout návštěvníka do prezentací, interaktivně kooperovat platformami blízkým např. mladým návštěvníkům by měly být pevnou součástí vzdělávacích cílů a aktivit Muzea. I z tohoto důvodu je nutné rozvíjet sociální síť Muzea, stejně tak jako koncept virtuálního muzea, různých webových projektů nebo např. deskových her.

Další aktivity a činnost Muzea

Mezi tradiční a důležité akce Muzea budou patřit:

- mezinárodní konference k vybraným závažným tématům muzejní a paměťové politiky
- festival dokumentárních filmů o XX. století

Důležitou součástí aktivit Muzea bude publikační činnost. Vedle katalogů výstav vznikne tradice ročenek (odrážejících důležitá témata dějin 20. století), samostatných knižních řad a titulů, odborných publikací (včetně kolektivních monografií). Muzeum bude klást důraz na zavedené odborné mechanismy (lektorování textů, výstav) a fungování redakční rady Muzea jako místa, které budou koncepčně rozvíjet publikační aktivity.

Další aktivitou Muzea je získávání osobních výpovědí a svědectví významných aktérů, pamětníků a svědků historických událostí XX. století. Dlouhodobá koncepce orální historie bude odrážet moderní trendy při zpracovávání vzpomínek. Půjde přitom nejen o písemné memoáry, ale rovněž o metodologicky ukotvené a systematické získávání výpovědí.

Další možností setkávání se s veřejností jsou pravidelné tematické procházky. Odborně či populárně naučnou formou vedený koncept spojený s významnou událostí, osobností či fenoménem může zaujmout širší spektrum veřejnosti.

Pravidelné diskuse s veřejností jsou vyzkoušenou formou dialogu. Tematicky se můžou týkat nejrůznějších aspektů muzejní a paměťové politiky, významných výročí nebo aktuálních záležitostí. Situace v roce 2020 ukázala, že je nutné při plánování takových setkávání počítat s variantou jejich on-line uskutečnění (streamování, záznam apod.).

Mimořádně důležitou součástí života Muzea bude udržitelnost aktivit v prostředí k tomu určeném a vhodném. Dům pážat nabízí celou škálu společenských rolí. Prostředí historického paláce je třeba skloubit s potřebami moderní muzejní a paměťové instituce. Podstatné je, aby Muzeum mělo dlouhodobou podporu majitele, a aby se záměry Muzea a majitele objektu dostaly do dlouhodobě udržitelné roviny. Starost o provoz a stav objektu podmiňuje všechny pořádané akce. Muzeum se bude aktivně podílet na tradičních akcích typu muzejní noc nebo připomínání si obětí nacismu, komunismu a revoluce roku 1989. Neopomenutelnou částí života instituce bude vytvoření a rozvoj tzv. klubu přátel, který by měl dlouhodobě zvýhodnit zaregistrované podporovatele zvýhodněné v některých oblastech činnosti Muzea.

Muzeum musí vytvářet prostředí, reflexe a zážitky, které povedou návštěvníky k tomu, aby se měli chuť do prostor Muzea vracet. Nejen proto, že zde viděli něco zajímavého a podnětného, ale také proto, že se zde měli možnost silného kulturního zážitku nebo jen proto, že jim prostředí Muzea připadalo inspirativní a vhodné pro další setkávání.

Důležitou a neopomenutelnou součástí muzejních institucí je rozvoj digitálních technologií. Muzeum chce dlouhodobě rozvíjet platformy, které více přiblíží dějiny XX. století i prostřednictvím sociálních sítí.

Personální a finanční zajištění Muzea

Z hlediska vnitřního fungování je důležité, aby v instituci pracovali lidé, kteří chtějí Muzeum dále pozitivně rozvíjet. Zavedení a rozvoj obvyklých řídicích a kontrolních mechanismů považují za podstatné. Muzeum paměti XX. století vstupuje v roce 2021 do druhého roku své existence. Z hlediska personálního zabezpečení je nutné stavět instituci tak, aby byla schopna převzít a zabezpečit veškeré popsané a naplánované aktivity. Současně je ale nutné si uvědomit, že v souvislosti s provozem Domu pážat se otevře nutnost zajistit provoz a chod výstavních a společenských prostor Muzea, tzn. že počet zaměstnanců se dále ještě zvýší.

Za velmi vhodné považuji, aby se odborní zaměstnanci Muzea zapojili do dalších osvětových a vzdělávacích aktivit, např. ve formě spolupřadatelství, účasti v porotách apod. I tímto způsobem je možné představovat aktivity Muzea. Muzeum bude chtít poskytovat svým zaměstnancům možnost vzdělávání se v oboru. Chceme také, aby se instituce stala místem různých odborných praxí pro studenty.

Pro zajištění krátkodobého a dlouhodobého zajištění chodu instituce je důležité vytvářet předpoklady pro rozvoj vícezdrojového financování. Klíčovým partnerem zůstává hlavní město Praha, resp. v budoucnu se snad podaří více zapojit i stát. Dotace a granty (včetně evropských prostředků) na konkrétní aktivity představují jednu z rovin. Další zdroj budou v budoucnu představovat aktivity v sídle a prodej předmětů, které Muzeum svou aktivitou vytvoří (např. knihy). Dlouhodobé finanční zajištění instituce tvoří klíčovou podmínku existence Muzea. Považuji za žádoucí, aby jednotlivé dílčí aktivity Muzea (knihy, filmy, festival dokumentárních filmů, mezinárodní projekty apod.) byly v maximální možné míře dlouhodobě finančně zajištěny. To je také předpoklad pro systematické plánování projektů a rozvoj Muzea nejen jako expoziční instituce.

Závěr

Muzeum paměti XX. století chce být institucí dlouhodobě nejen muzejní a paměťovou, ale také dynamickou, participující na řadě projektů a prezentující se moderními technologiemi.